পাঠ - ৬

ভাৰতৰ উদ্যোগ আৰু পৰিবহণ ব্যৱস্থা

4KB4GC

মূল অৰ্হতা ঃ

- ভাৰতৰ খনিজ সম্পদসমূহ আৰু সেইবোৰৰ বিতৰণ সম্পৰ্কে জনা।
- ভাৰতৰ প্ৰধান খনিজ উদ্যোগ সম্পৰ্কে ধাৰণা লাভ কৰা।
- ভাৰতৰ বস্ত্ৰ উদ্যোগৰ বিষয়ে জনা।
- ভাৰতৰ পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ প্ৰকাৰ আৰু স্থিতি সম্পৰ্কে ধাৰণা লাভ কৰা।
- ভাৰতৰ স্থলপথ, আকাশীপথ, জলপথ পৰিবহণ সম্পৰ্কে ধাৰণা লাভ কৰা।

তোমালোকে আগৰ শ্ৰেণীৰ সমাজ বিজ্ঞানত পাই আহিছা যে সাধাৰণতে পৃথিৱীৰ ভূ-ত্বক মণ্ডলতে খনিজ পদাৰ্থসমূহ পোৱা যায়। প্ৰকৃতিৰ বুকুত মুক্তভাৱে বহু ধৰণৰ মণিক পোৱা যায়। ভূ-ভাগত পোৱা এই মণিকসমূহ খনিৰ পৰা উদ্‌ঘাটন কৰা হয়। সেইবাবে এনে দ্ৰব্যসমূহক **খনিজ পদাৰ্থ** বোলে। এই খনিজ পদাৰ্থবোৰে মানুহৰ বিভিন্ন প্ৰয়োজন পূৰণ কৰে কাৰণে এইবোৰক খনিজ সম্পদ বুলি কোৱা হয়। তলত দেখুওৱা ধৰণে খনিজ সম্পদসমূহক কেইটামান ভাগত ভগাব পৰা যায়—

খনিজ সম্পদ

- ধাতব খনিজ
  - লৌহজাত (উদাহৰণ- আকৰিক লো, মেংগানিজ, নিকেল ইত্যাদি)
  - অলৌহজাত (উদাহৰণ-তাম, বক্সাইট ইত্যাদি)
- অধাতব খনিজ
  - ইন্ধন খনিজ (উদাহৰণ- কয়লা, পেট্ৰ'লিয়াম, প্ৰাকৃতিক গেছ ইত্যাদি)
  - অন্যান্য অধাতব খনিজ (উদাহৰণ- অভ্ৰ, চুনশিল, গ্ৰেফাইট ইত্যাদি)

ভাৰতত খনিজ সম্পদৰ বিতৰণ ঃ

ভাৰতৰ সকলো ঠাইতে খনিজ পদাৰ্থসমূহ সমভাৱে পোৱা নাযায়। দেশখনত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে পোৱা খনিজ পদাৰ্থসমূহ হ'ল— লৌহজাত খনিজ পদাৰ্থ, যেনে— আকৰিক লো, মেংগানিজ; অলৌহজাত খনিজ পদাৰ্থ, যেনে- তাম, বক্সাইট আৰু অধাতবীয় খনিজ পদাৰ্থ, যেনে— অভ্ৰ, চূণশিল, গ্ৰেফাইট; ইন্ধন পদাৰ্থ, যেনে— কয়লা, পেট্ৰ'লিয়াম, প্ৰাকৃতিক গেছ ইত্যাদি।

ভাৰতত সঞ্চিত হৈ থকা খনিজ সম্পদৰ বিতৰণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি দেশখনত প্ৰধানকৈ ছটা খনিজ বলয় চিনাক্ত কৰিব পাৰি। সিপিঠিৰ তালিকাত খনিজ বলয় অনুসৰি প্ৰাপ্ত খনিজ সম্পদ আৰু সেই সমূহৰ প্ৰাপ্তিস্থানৰ আভাস দিয়া হৈছে।

খনিজ বলয়	অৱস্থান	প্ৰাপ্ত খনিজ সম্পদ
উত্তৰ-পূব উপদ্বীপীয় বলয়	ছোটনাগপুৰ মালভূমি, উৰিষ্যা, ঝাৰখণ্ড, পশ্চিমবংগ	কয়লা, আকৰিক লো, মেংগানিজ, অভ্ৰ, বক্সাইট, তাম, কাৰোমাইট, কিয়ানাইট (Kyanite) ইত্যাদি।
মধ্য বলয়	ছত্তিশগড়, অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ, মধ্য প্ৰদেশ আৰু মহাৰাষ্ট্ৰ।	মেংগানিজ, বক্সাইট, ইউৰেনিয়াম চূণশিল, মাৰ্বল, কয়লা, অভ্ৰ, গ্ৰেফাইট ইত্যাদি।
দক্ষিণ বলয়	কৰ্ণাটক মালভূমি আৰু তামিলনাডু।	আকৰিক লো, মেংগানিজ আৰু বক্সাইট।
দক্ষিণ-পশ্চিম বলয়	কৰ্ণাটক আৰু গোৱা।	আকৰিক লো আৰু চিনামাটি (Clay)।
উত্তৰ-পশ্চিম বলয়	আৰাৱলী পৰ্বতৰ সৈতে ৰাজস্থান আৰু গুজৰাট।	তাম, ইউৰেনিয়াম, অভ্ৰ, বেৰিলিয়াম, একুৱামেৰাইন (Acquamarine), পেট্ৰ'লিয়াম, জিপচাম।
উত্তৰ-পূব তৈল বলয়	অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা।	পেট্ৰ'লিয়াম, কয়লা।

ক্ৰিয়াকলাপ

✦ তলত দিয়া ভাৰতৰ খনিজ বলয়ৰ মানচিত্ৰখনলৈ লক্ষ্য কৰা আৰু খনিজ বলয়বোৰত কি কি ৰাজ্য বা প্ৰধান ঠাই অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে তাক জানি লোৱা।

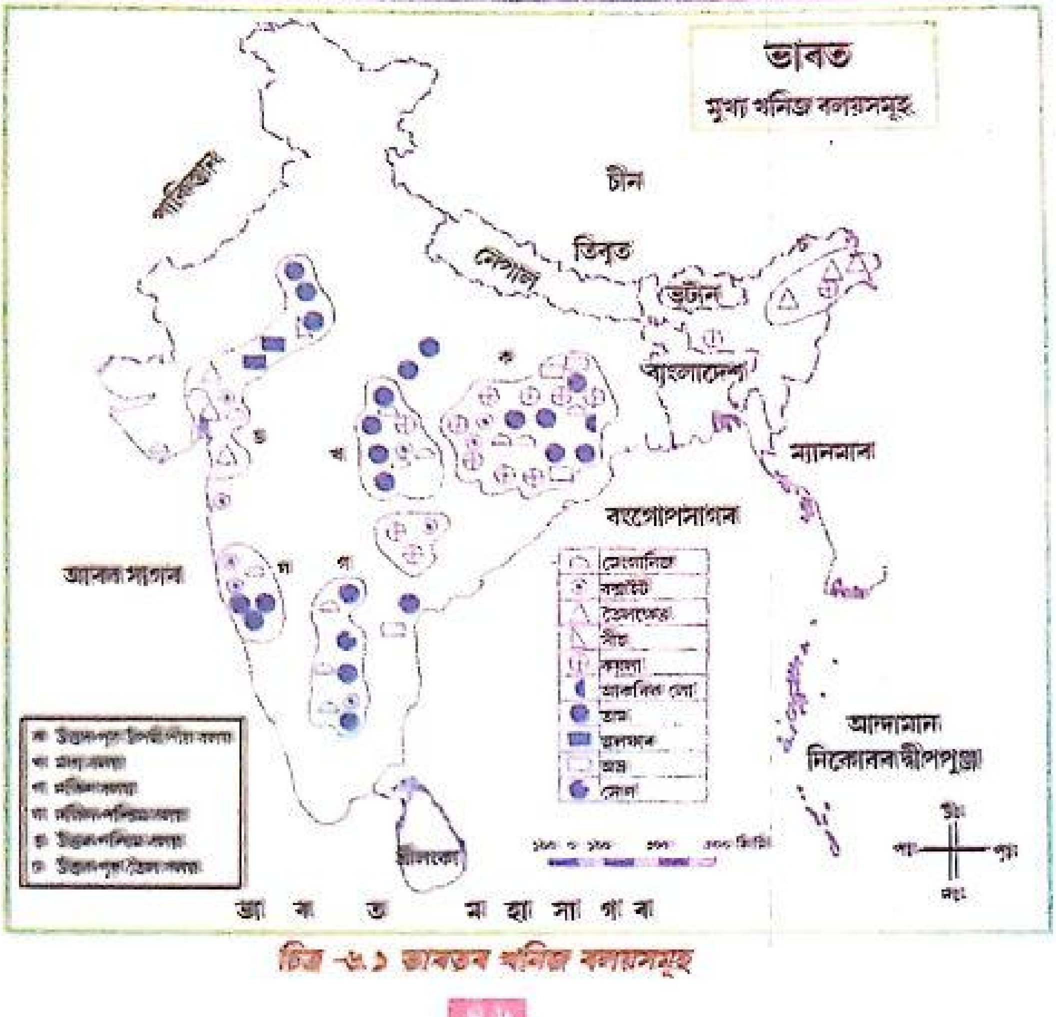

চিত্ৰ -৬.১ ভাৰতৰ খনিজ বলয়সমূহ

ভাৰতৰ প্ৰধান খনিজ উদ্যোগ ঃ

খনিজ সম্পদৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ়ি উঠা উদ্যোগসমূহকেই খনিজ উদ্যোগ বুলি কোৱা হয়। খনিজ উদ্যোগ বোলোতে ভাৰতবৰ্ষত লো আৰু তীখা উদ্যোগকে মুখ্য উদ্যোগ হিচাপে গণ্য কৰা হয়। কাৰণ বেছিভাগ উদ্যোগৰ ক্ষেত্ৰতে লো-তীখা হৈছে মূল ভিত্তিস্বৰূপ। লো আৰু তীখা উদ্যোগৰ বিকাশে ভাৰতত ঔদ্যোগিক উন্নয়নৰ বাট মোকোলাই দিয়া বুলি ক'ব পাৰি। ভাৰতৰ খনিজ উদ্যোগসমূহে প্ৰায় ৭ লাখ মানুহক নিযুক্তিৰ সুবিধা দিছে।

লো-তীখা উদ্যোগৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কেঁচামালসমূহ হ'ল— আকৰিক লো, চূণশিল, ড'ল'মাইট, মেংগানিজ আৰু পোৰামাটি। এই কেঁচামালবোৰ গধুৰ হোৱাৰ কাৰণে পৰিবহণৰ সুবিধালৈ লক্ষ্য কৰি লো-তীখা উদ্যোগ সাধাৰণতে কেঁচামাল মজুত থকা অঞ্চলৰ ওচৰে-পাজৰে গঢ়ি উঠা দেখা যায়।

চিত্ৰ-৬.২ ঃ ভাৰতৰ প্ৰধান লো-তীখা উদ্যোগসমূহ

জানি থওঁ আহা

- কেতবোৰ খনিজ সম্পদ আহৰণৰ ক্ষেত্ৰত পৃথিৱীৰ ভিতৰত ভাৰতৰ স্থান এনেধৰণৰ—

খনিজ সম্পদৰ নাম	পৃথিৱীত স্থান
অভ্ৰ	প্ৰথম
কয়লা	তৃতীয়
আকৰিক লো	চতুৰ্থ
মেংগানিজ	ষষ্ঠ
এলুমিনিয়াম	দশম

ভাৰতৰ প্ৰধান লো-তীখা উদ্যোগসমূহ হ'ল- জামছেদপুৰৰ টাটা লো-তীখা উদ্যোগ, বাৰ্ণপুৰ লো আৰু তীখা উদ্যোগ, ভদ্ৰাৱতী বিশ্বেশ্বৰায় লো আৰু তীখা উদ্যোগ, ৰৌৰকেল্লা তীখা উদ্যোগ, ভিলাই তীখা উদ্যোগ, দুৰ্গাপুৰ তীখা উদ্যোগ, বোকাৰো তীখা উদ্যোগ, ছালেম তীখা উদ্যোগ, বিজয়নগৰ তীখা উদ্যোগ, বিশাখাপট্টনম তীখা উদ্যোগ ইত্যাদি। ভাৰতৰ লো-তীখা উদ্যোগসমূহে আশা কৰা মতে সফলতা লাভ কৰিব পৰা নাই। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল উৎপাদনত হোৱা অধিক ব্যয়, ইন্ধনৰ নাটনি, দক্ষ শ্ৰমিক আৰু অন্যান্য সা-সুবিধাৰ অভাৱ ইত্যাদি।

জানি থওঁ আহা

- ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথম কপাহী বয়ন কল স্থাপন কৰা হৈছিল ১৮১৮ চনত কলকাতাৰ ওচৰৰ ফোৰ্ট গ্লাষ্টাৰত। বৰ্তমান ভাৰতবৰ্ষই কপাহ উৎপাদনত পৃথিৱীৰ ভিতৰত তৃতীয়, পাটসূতাত দ্বিতীয় আৰু কৃত্ৰিম সূতা (Synthetic fibre) ৰ ক্ষেত্ৰত পঞ্চম স্থান অধিকাৰ কৰি আছে।

ভাৰতৰ কপাহী বয়ন উদ্যোগ ঃ

ভাৰতৰ কপাহী বস্ত্ৰশিল্প অতি পুৰণি। ই মূলতঃ কৃষিভিত্তিক উদ্যোগ। মুম্বাই আৰু আহমেদাবাদৰ বস্ত্ৰশিল্পসমূহ প্ৰধানকৈ মহাৰাষ্ট্ৰ আৰু গুজৰাটত উৎপাদিত কপাহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গঢ়ি উঠিছে। ভাৰতৰ বস্ত্ৰ উদ্যোগৰ বাবে

প্ৰয়োজনীয় ১০.৭৯% সূতা মহাৰাষ্ট্ৰৰ পৰাই যোগান ধৰা হয়। বস্ত্ৰ উদ্যোগৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় যন্ত্ৰ-পাতি, ৰং, ৰাসায়নিক দ্ৰব্য, কপাহ আদি আমদানি কৰিবলৈ আৰু উৎপাদিত সামগ্ৰীবোৰ ৰপ্তানি কৰিবলৈ বন্দৰৰ সুবিধা থকাৰ কাৰণেই মুম্বাই-আহমেদাবাদ অঞ্চলত বস্ত্ৰ উদ্যোগসমূহ গঢ় লৈ উঠিছে।

বৰ্তমান ভাৰতৰ কপাহী বয়ন উদ্যোগ থকা মুখ্য কেন্দ্ৰসমূহ হ'ল— আহমেদাবাদ, ভিৱাণ্ডী, চোলাপুৰ, কোলহাপুৰ, নাগপুৰ, ইন্দোৰ আৰু উজ্জয়িনী। এইবোৰ উদ্যোগ কপাহ উৎপাদনকাৰী অঞ্চলৰ সমীপত অৱস্থিত। ভাৰতৰ মহাৰাষ্ট্ৰ, গুজৰাট আৰু তামিলনাডু হৈছে প্ৰধান কপাহ উৎপাদনকাৰী ৰাজ্য।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

- মুম্বাই, আহমেদাবাদ অঞ্চলত বয়ন উদ্যোগসমূহ গঢ়ি উঠাৰ কাৰণ কি লিখা।

চিত্ৰ ১.৩ ভাৰতৰ কপাহী বয়ন উদ্যোগসমূহৰ অৱস্থান

ভাৰতৰ পৰিবহণ ব্যৱস্থা ঃ

অতীজত মানুহে এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ খোজ কাঢ়ি অথবা হাতী, ঘোঁৰা, গাধ, ম'হ আদি জন্তুৰ সহায়ত অহা-যোৱা কৰিছিল। জলভাগত নাৱেৰে মানুহ আৰু বস্তু বাহানি কঢ়িয়াইছিল। বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ জৰিয়তে লাভ কৰা সাফল্যৰ বাবে স্থল, জল আৰু আকাশ তিনিওটা ক্ষেত্ৰতে উন্নত পৰিবহণ ব্যৱস্থা সম্ভৱ হৈ উঠিছে। স্থলপথত অত্যাধুনিক সুবিধাযুক্ত গাড়ী-মটৰ, ৰে'লগাড়ী; জলপথেৰে ভিন্ন সুবিধাযুক্ত জাহাজ, যন্ত্ৰচালিত নাও আৰু আকাশী পথেৰে আকাশী যান আদি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। পৰিবহণ ব্যৱস্থাক তলত দিয়া ধৰণে ভাগ কৰিব পাৰি।

পৰিবহণ ব্যৱস্থা

- স্থলপথ
  - মটৰ পথ
  - ৰে'লপথ
  - পাইপলাইন
- জলপথ
  - আভ্যন্তৰীণ জলপথ
  - সমুদ্ৰপথ
- আকাশীপথ
  - ৰাষ্ট্ৰীয়
  - আন্তৰ্জাতিক

ক্ৰিয়াকলাপ

- অতীজৰ পৰা বৰ্তমানলৈ পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ কি কি পৰিৱৰ্তন হৈছে? পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ এনেবোৰ পৰিৱৰ্তন কিয় হৈছে লিখা।

স্থল পৰিবহণ-ৰে'লপথ ঃ

ভাৰতৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু বৃহৎ পৰিবহণ ব্যৱস্থাটো হৈছে ৰে'ল পৰিবহণ। বাণিজ্যিকভাৱে সামগ্ৰী আৰু যাত্ৰী কঢ়িয়াবলৈ আৰু আমোদ-প্ৰমোদমূলক ভ্ৰমণৰ বাবে ৰে'ল

জানি থওঁ আহা

- ভাৰতত প্ৰথমে ৰে'ল চলিছিল ১৮৫৩ চনৰ ১৬ এপ্ৰিল তাৰিখে মুম্বাইৰ পৰা থানেলৈ। এই দুই ঠাইৰ মাজৰ দূৰত্ব ৩৪ কিঃ মিঃ। বৰ্তমান ভাৰতৰ ৰে'ল সেৱা এছিয়াৰ ভিতৰত দ্বিতীয় বৃহত্তম আৰু পৃথিৱীৰ ভিতৰত চতুৰ্থ স্থানত আছে।

পৰিবহণ তুলনামূলকভাৱে অধিক সুবিধাজনক। ভাৰতত থকা ৰে'লপথৰ মুঠ দৈৰ্ঘ্য ৬৪,০১৫ কিল'মিটাৰ। ৰে'লসেৱাৰ সুপৰিচালনাৰ বাবে দেশৰ ৰে'ল পৰিবহণ ব্যৱস্থাক ১৬টা মণ্ডলত ভাগ কৰা হৈছে। আমাৰ অসমৰ ৰে'ল পৰিবহণ পৰিচালনা উত্তৰ-পূব সীমান্ত ৰে'ল সংমণ্ডলৰ অন্তৰ্গত। ইয়াৰ মুখ্য কাৰ্যালয় মালিগাঁৱত আছে।

ভাৰতৰ ভূ-ভাগ পাহাৰ-পৰ্বত, মালভূমি, সমভূমি, নদী উপত্যকা আদিৰে পৰিপূৰ্ণ। তুলনামূলকভাৱে সমতল অঞ্চলত ৰে'লপথৰ বিস্তাৰ সুচল। সেই হিচাপে গংগা-ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ সমভূমি অঞ্চল আৰু দাক্ষিণাত্য মালভূমি অঞ্চলৰ সমতলত ৰে'লপথ অধিক পৰিমাণে দেখা যায়। হিমালয় পাৰ্বত্য অঞ্চলত ৰে'লসেৱাৰ সুবিধা অতি কম। ভাৰতৰ ৰে'লসেৱাৰ জৰিয়তে ভালেখিনি ৰাজহ সংগ্ৰহ হয় আৰু ইয়ে দেশৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ সহায় কৰিছে। ভাৰতীয় ৰে'ল সেৱাত ১.৪ নিযুত বিষয়া-কৰ্মচাৰী নিযুক্ত হৈ আছে। প্ৰতিদিনে ৰে'ল পৰিবহণ যোগে প্ৰায় ৩১ নিযুত যাত্ৰী আৰু ২.৮ নিযুত বস্তু সামগ্ৰী কঢ়িওৱা হয়। ২০১১-১২ বৰ্ষত ৰে'ল পৰিবহণৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ হ'ল ১০৪,২৭,৮৭৯ কোটি টকা।

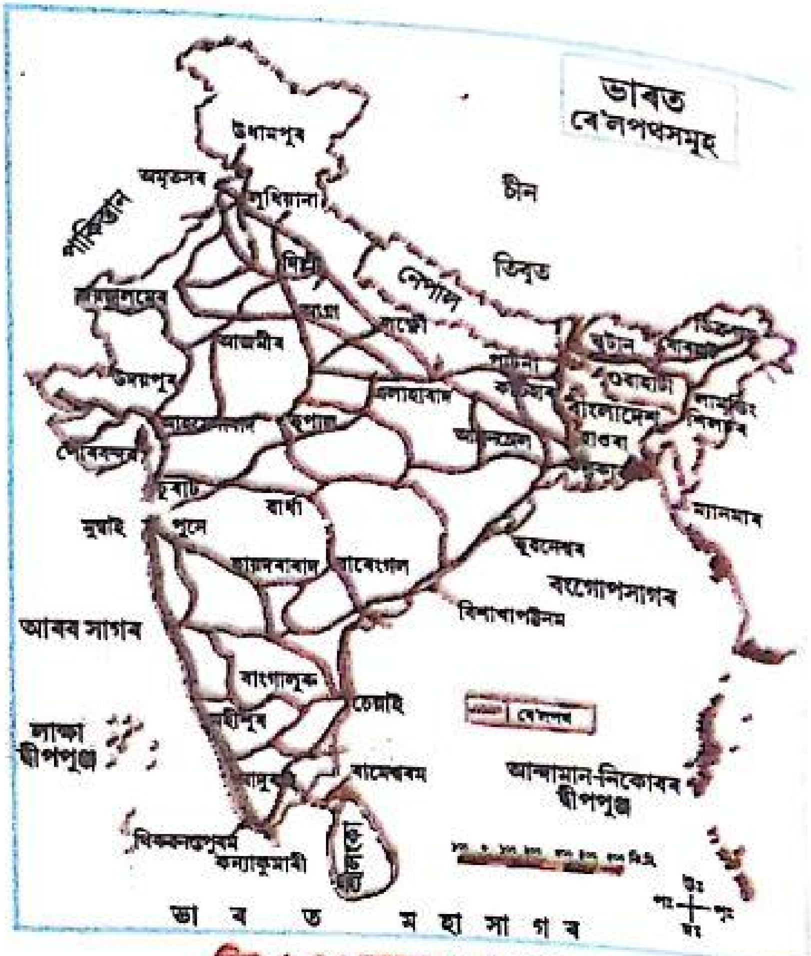

চিত্ৰ- ১.৫ : ভাৰতৰ ৰে'লপথসমূহ

স্থল পৰিবহণ-বাটপথ :

বাট-পথসমূহে আমাৰ যাত্ৰা প্ৰণালীত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়। ভাৰতৰ ইতিহাসত সম্ৰাট অশোক আৰু চন্দ্ৰগুপ্তই বাট-পথ নিৰ্মাণত গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। পৰৱৰ্তী কালত মোগলৰ দিনত বাট-পথৰ ভালেখিনি সম্প্ৰসাৰণ ঘটে।

পথসমূহৰ ব্যৱহাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি স্থলপথসমূহক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। সেইকেইটা হ'ল— ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ, ৰাজ্যিক ঘাইপথ, জিলাপথ আৰু গ্ৰাম্যপথ।

ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ :

ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথসমূহে ভাৰতৰ উত্তৰৰ পৰা দক্ষিণলৈ আৰু পুবৰ পৰা পশ্চিমলৈ সমগ্ৰ ভূ-খণ্ড সামৰি লৈছে। ৭নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথটো ভাৰতৰ দীৰ্ঘতম ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ। ইয়াৰ দৈৰ্ঘ্য ২,৩৬৯ কিঃ মিঃ। ই বাৰানসীৰ পৰা কন্যাকুমাৰীলৈকে বিস্তৃত। ভাৰত চৰকাৰৰ কেন্দ্ৰীয় গড়কাপ্তানী বিভাগে ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথসমূহ চোৱা-চিতা কৰে।

ৰাজ্যিক পথ :

প্ৰতি ৰাজ্যৰ ৰাজধানীৰ সৈতে জিলা সদৰসমূহক সংযোগ কৰা পথবোৰেই ৰাজ্যিক পথ। ৰাজ্যিক গড়কাপ্তানী বিভাগে এই পথসমূহ পৰিচালনা কৰে। ৰাজ্যিক পথসমূহে এখন ৰাজ্যৰ উন্নয়ন আৰু আন্তঃৰাজ্যিক সম্পৰ্কৰ ক্ষেত্ৰত অৰিহণা যোগায়।

জানি থওঁ আহা

- ভাৰতৰ কেৰালা ৰাজ্যত পথৰ ঘনত্ব সকলো ৰাজ্যতকৈ বেছি। আনহাতে জম্মু আৰু কাশ্মীৰ ৰাজ্যত পথৰ ঘনত্ব সকলো ৰাজ্যতকৈ কম।

জিলা পথ :

এই পথসমূহে জিলাৰ অন্যান্য ঠাইৰ সৈতে জিলা সদৰক সংযোগ কৰে। জিলা পৰিষদে এই পথসমূহ চোৱা-চিতা কৰে।

গ্ৰাম্য পথ :

গাঁৱৰ সৰু-বৰ পথসমূহে ইয়াৰ বাসিন্দাসকলৰ জীৱন প্ৰণালীত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলায়। মানুহৰ কাম-কাজ, যাতায়াত আৰু অন্যান্য সুবিধা সহজলভ্য কৰিবলৈ এই বাট-পথসমূহ সুচল হোৱা অতিকৈ প্ৰয়োজন। প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ গ্ৰাম্য চড়ক যোজনাৰ অধীনত গ্ৰাম্যাঞ্চলৰ মূলপথসমূহক সংযোগ কৰিবলৈ ভালেসংখ্যক পথ নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। এই পথসমূহে গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিক সবল কৰাৰ লগতে পৰিবহণ ব্যৱস্থাক সুচল কৰি তুলিছে।

বায়ু পৰিবহণ আকাশী পথ :

পৰিবহণ ব্যৱস্থাসমূহৰ ভিতৰত বায়ুসেৱা হৈছে দ্ৰুত সেৱা। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে এঠাইৰ পৰা বিমান যোগে আন এঠাইলৈ যাব পাৰি। ১৯১১ চনত এলাহাবাদৰ পৰা নাইনিলৈ ১০ কিল'মিটাৰ দূৰত্বত আৰম্ভ হোৱা বায়ু ডাক সেৱাই ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰথম বায়ু সেৱা পৰিবহণ।

ভাৰতত প্ৰায় ৪৪৯টা বিমান বন্দৰ আছে। ইয়াৰ দিল্লী, মুম্বাই, কলকাতা, চেন্নাই, বাংগালুৰু, হায়দৰাবাদ, থিৰুৱনন্তপুৰম, অমৃতসৰ, কোচী, আহমেদাবাদ, পানাজী আৰু গুৱাহাটীত একোটাকৈ আন্তৰ্জাতিক বিমান বন্দৰ আছে।

ক্ৰিয়াকলাপ

- ভূ-চিত্ৰাৱলীৰ সহায় লৈ ভাৰতৰ আন্তৰ্জাতিক বিমানবন্দৰসমূহ কোন কোন ৰাজ্যত আছে লিখা।

পাইপ লাইন পৰিবহণ :

পাইপ লাইনৰ ব্যৱহাৰ প্ৰথমতে নগৰ আৰু উদ্যোগসমূহত পানী যোগান ধৰাৰ বাবে হৈছিল। বৰ্তমান সময়ত পাইপ লাইনৰ গুৰুত্ব বাঢ়িছে। কিয়নো পাইপ লাইনৰ জৰিয়তে খনিজ তেল, পেট্ৰ'লিয়ামজাত সামগ্ৰী আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ তৈলক্ষেত্ৰসমূহৰ পৰা শোধনাগাৰসমূহলৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰি কোনো কোনো চহৰত পাইপ লাইনৰ যোগেদি ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে ৰন্ধন গেছ যোগান ধৰা হয়।

ভাৰতৰ তিনিটা প্ৰধান পাইপ লাইন পৰিবহণ হ'ল— উজনি অসমৰ তৈলক্ষেত্ৰসমূহৰ পৰা তেল পৰিবহণকাৰী কাণপুৰ-গুৱাহাটী-বাৰাউনী আৰু এলাহাবাদ পাইপ লাইন। ইয়াৰ আন শাখাসমূহ হ'ল- বাৰাউনীৰ পৰা ৰাজবন্ধহৈ হালদিয়ালৈ, ৰাজবন্ধৰ পৰা মৌৰীগ্ৰামলৈ আৰু গুৱাহাটীৰ পৰা শিলিগুৰিলৈ। তেনেদৰে গুজৰাটৰ চালাৰাৰ পৰা বিৰামগ্ৰাম হৈ জলন্ধৰলৈ। ইয়াৰো ভাদোদৰা, চাকুচ আৰু আন ঠাইলৈ শাখা আছে। আকৌ গেছ পৰিবহণকাৰী পাইপ লাইনটো গুজৰাটৰ হাজিৰাৰ পৰা মধ্যপ্ৰদেশৰ বিজয়পুৰ হৈ উত্তৰ প্ৰদেশৰ জগদীশপুৰ পাইছেগৈ।

জল পৰিবহণ-সামুদ্ৰিক বন্দৰ ঃ

ভাৰতত ১২টা প্ৰধান, ১৮টা মধ্যম আৰু কিছু সংখ্যক সৰু সৰু সাগৰীয় বন্দৰ আছে। প্ৰধান সামুদ্ৰিক বন্দৰসমূহ হ'ল মুম্বাই, জৱাহৰলাল নেহৰু বন্দৰ, মৰ্ম গোৱা, নিউমাঙ্গালোৰ, কোশী, কলকাতা, হালদিয়া, পাৰাদ্বীপ, বিশাখাপট্টনম, চেন্নাই, ইন্দোৰ, টুটিকোৰিন আদি।

আভ্যন্তৰীণ জল পৰিবহণ ঃ

ভাৰতত ৰে'লপথ স্থাপিত হোৱাৰ পুৰ্বে আৰু বাট-পথসমূহ অসুচল হৈ থকা সময়ত আভ্যন্তৰীণ জল পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ বিশেষ প্ৰচলন আছিল। জল পৰিবহণ স্থল পৰিবহণতকৈ কম খৰচী হোৱা বাবে কম ব্যয়তে গধুৰ বস্তু কঢ়িয়াব পৰা যায়। ভাৰতৰ গংগা, ব্ৰহ্মপুত্ৰ, ভাগীৰথী, হুগলী আৰু বৰাকক ধৰি কেইবাখনো নদী ফেৰী আৰু নৌকা চলাচলৰ উপযোগী। দেশখনত মুঠতে ১৪,৫০০ কিলোমিটাৰ দৈৰ্ঘ্যৰ জলপথ আছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু গংগা নদী দেশখনৰ দুটি প্ৰধান জলপথ।

চিত্ৰ-১.৬ ঃ অসমৰ আভ্যন্তৰীণ জল পৰিবহণৰ এটা ঘাট

> **জানি থওঁ আহা**
>
> ✦ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ ১,৩৮৪ কিল'মিটাৰ সুচল জলপথ আছে। শদিয়াৰ পৰা ধুবুৰীলৈ জলপথছোৱা (৮৯১ কিল'মিটাৰ) আভ্যন্তৰীণ ৰাষ্ট্ৰীয় জলপথ।

পৰিবহণ ব্যৱস্থাই দেশৰ প্ৰগতিত দিশ নিৰ্ণায়কৰ ভূমিকা লয়। যোগাযোগ, যাতায়াত আৰু মানুহৰ মাজত আন্তঃসংযোগী পৰিবহণ ব্যৱস্থা দেশৰ সিৰা-উপসিৰাস্বৰূপ। আমাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে এখন বিশাল দেশৰ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত পৰিবহণ ব্যৱস্থাই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা ঃ

- ✦ ভাৰতত সঞ্চিত হৈ থকা খনিজ সম্পদৰ বিতৰণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰধানকৈ ছটা খনিজ বলয় চিনাক্ত কৰা হৈছে। সেইবোৰ হ'ল— উত্তৰ-পূৱ উপদ্বীপীয় বলয়, মধ্য বলয়, দক্ষিণ বলয়, দক্ষিণ-পশ্চিম বলয়, উত্তৰ-পশ্চিম বলয় আৰু উত্তৰ-পূৱ তৈল বলয়।
- ✦ অভ্ৰ, কয়লা আৰু আকৰিক লো উৎপাদনত ভাৰতৰ স্থান পৃথিৱীৰ ভিতৰত ক্ৰমে প্ৰথম, তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ।
- ✦ ভাৰতৰ মুম্বাই আৰু আহমেদাবাদ অঞ্চলত প্ৰধানকৈ বস্ত্ৰ উদ্যোগসমূহ অৱস্থিত।
- ✦ ৰে'লসেৱাৰ সুপৰিচালনাৰ বাবে ভাৰতবৰ্ষক ১৬টা মণ্ডলত ভাগ কৰা হৈছে। অসমৰ ৰে'লপথছোৱা উত্তৰ-পূৱ সীমান্ত ৰে'লপথ সংমণ্ডলৰ অন্তৰ্গত।
- ✦ দিল্লী, মুম্বাই, কলকাতা, চেন্নাই, বাংগালুৰু, হায়দৰাবাদ, থিৰুৱনন্তপুৰম, অমৃতসৰ, কোশী, আহমেদাবাদ, পানাজী আৰু গুৱাহাটীত একোটাকৈ অন্তৰ্জাতিক বিমান বন্দৰ আছে।
- ✦ ৭নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথটো ভাৰতৰ দীৰ্ঘতম ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ। ইয়াৰ দৈৰ্ঘ্য ২,৩৬৯ কিল'মিটাৰ।
- ✦ ভাৰতত প্ৰধান তিনিটা পাইপ লাইন পৰিবহণ ব্যৱস্থা আছে। অসমৰ পৰা সংযোজিত পাইপ লাইনটো হ'ল—

উজনি অসমৰ তৈলক্ষেত্ৰসমূহৰ পৰা কাণপুৰ-গুৱাহাটী-বাৰাউনী আৰু এলাহাবাদলৈ।

✦ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু গংগা নদী আমাৰ দেশৰ দুটা প্ৰধান আভ্যন্তৰীণ জলপথ।

অনুশীলনী ঃ

১। চমু উত্তৰ লিখা—

(ক) আকৰিক লো কেঁচামাল হিচাপে ব্যৱহাৰ হোৱা এবিধ উদ্যোগৰ নাম লিখা।

(খ) এবিধ ইন্ধন খনিজৰ নাম লিখা।

(গ) ভাৰতৰ এখন কপাহ উৎপাদনকাৰী ৰাজ্যৰ নাম লিখা।

(ঘ) ভাৰতত আটাইতকৈ অধিক পৰিমাণে ব্যৱহৃত পৰিবহণ সেৱা বিধৰ নাম লিখা।

(ঙ) অসমত থকা আন্তৰ্জাতিক বিমান বন্দৰটিৰ নাম লিখা।

২। শুদ্ধ উত্তৰটো লিখা —

(ক) অভ্ৰ উৎপাদনত ভাৰতৰ স্থান পৃথিৱীৰ ভিতৰত—

(ক) তৃতীয় (খ) দ্বিতীয় (গ) প্ৰথম

(খ) ভাৰতত প্ৰথমে ৰে'ল চলিছিল—

(ক) ১৮৩৫ চনত (খ) ১৯৩৫ চনত (গ) ১৮৫৩ চনত।

(গ) ভাৰতৰ দীৰ্ঘতম ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথটো হ'ল—

(ক) ১নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ (খ) ২নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ (গ) ৭নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ।

(ঘ) ভাৰতৰ আটাইতকৈ বেছি পথৰ ঘনত্ব থকা ৰাজ্যখন হ'ল—

(ক) অসম (খ) কেৰালা (গ) অন্ধ্ৰপ্ৰদেশ।

৩। উত্তৰ লিখা—

(ক) ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰধান খনিজ বলয়সমূহ কি কি? অসম কোনোবা খনিজ বলয়ত অন্তৰ্ভুক্ত হয়নে?

(খ) ভাৰতৰ পাঁচটা প্ৰধান লো-তীখা উদ্যোগৰ নাম।

(গ) মুম্বাই-আহমেদাবাদ অঞ্চলত বয়ন উদ্যোগসমূহ কিয় গঢ়ি উঠিছে?

৪। বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ প্ৰয়োগে স্থল, জল আৰু বায়ু পৰিবহণৰ ক্ষেত্ৰত কেনেধৰণে পৰিবৰ্তন আনিছে লিখা।

৫। পৰিবহণ ব্যৱস্থা দেশ এখনৰ শিৰা-উপশিৰাস্বৰূপ। কথাষাৰৰ সমৰ্থনত তিনিটা যুক্তি আগবঢ়োৱা।

৬। ভূ-চিত্ৰাৱলীৰ সহায়ত লিখা—

(ক) অসমত ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথসমূহে চুই যোৱা জিলা সদৰসমূহৰ নাম।

(খ) ৰে'লপথে সংযোগ নকৰা উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ ৰাজ্যকেইখনৰ নাম।

(গ) ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে ধেমাজি জিলাত থকা ৰে'লপথৰ শেষৰ ৰে'ল ষ্টেচনটোৰ নাম।

✧✧✧✧✧✧